

Nejodpornější TREST

Jedním z nejděsivějších způsobů usmrcení člověka je ukřižování. Tento způsob popravby byl používán již před tisíciletími a pro křesťanský svět má neobvyklý význam, neboť jím prošel Ježíš Kristus

Právě biblické líčení Ježíšova ukřižování během 1. století našeho letopočtu by mohlo svádět k představě, že vynálezci a největší vynovači metody ukřižování byli staří Římané. Nasvědčovala by tomu ostatně i událost z roku 71 př. n. l., kdy bylo na 6000 otroků Spartakovy armády ukřižováno podél dvousetkilometrové cesty Via Appia mezi Římem a Capuou jako varování dalším potenciálním vzbuřencům. A do třetice opět římské ukřižování – při mnoha příležitostech byli zajatci, otroci nebo zločinci podrobováni tomuto způsobu popravby v římských arénách, například jako součást gladiátorských zápasů. Také apoštol svatý Petr měl být údajně ukřižován, a to hlavou dolů v Neronově římském cirku. Podobně bylo naloženo rovněž s mnoha zajatými rebely, když Římané dobyli Jeruzalém po velkém židovském povstání v roce 70 n. l. Židovský dějepisec Flavius zaznamenal, že vzbuřenci byli ukřižováni podél jeruzalémské hradební zdi. Římsí vojáci se údajně také bavili tím, že odsouzené přibíjeli ke kříži v různých polohách. Ve skutečnosti to ale nebyl římský svět, který tuto krutou praktiku zavedl.

Historie hrozná smrti

Není známo, kdy bylo ukřižování využito poprvé, nejspíš ale ve starověké Mezopotámii a v Egyptě. K roku 519 př. n. l. dal údajně perský král Dareios I. ukřižovat na 3000 politických odpůrců v Babylonu. Po dobytí fénického Týru v roce 332 př. n. l. prý nechal Alexandr Veliký popravit na 2000 jeho obránců. Mezi 6. stoletím př. n. l. a 4. stoletím n.

l. běžně používali tento druh popravby také Seleukovci nebo Kartaginci. Letmo se o něm zmiňují arabské texty, a to včetně koránu. Běžně byli ukřižováni popravováni také zločinci a pronásledovaní křesťané v Japonsku. Tam se přibíjení na kříž jako forma mučení nebo popravby (*haritsuke*) používalo nejpozději od konce 15. století a jako mučící praktika dokonce ještě v období druhé světové války.

I v současnosti je ukřižování možnou formou popravby v některých islámských zemích, například v Íránu. Dle příslušného trestního zákoníku má být ukřižovaná osoba ponechána svému osudu po tři dny, a pokud tuto dobu přežije, je omilostněna. V poslední době jsou případy záměrného ukřižování v podstatě ojedinělé. V roce 1994 bylo například několik katolických kněží ukřižováno na území Súdánu. V roce 2005 obletěla celý svět zpráva o smrti mladé Rumunky, která zemřela poté, co byla ukřižována na příkaz ortodoxního kněze Daniela. Důvodem byla snaha vypudit z jejího těla údajného ďábla jako součást exorcistického rituálu. Každoročně se někteří silně věřící lidé nechávají částečně ukřižovat v Mexiku nebo na Filipínách se záměrem přiblížit se osudu Ježíše Krista a připomenout jeho oběť. Některé náboženské skupiny či sekty (například mexičtí *Hermanos de Luz* – „bratři světla“) provádí podobné rituály již od poloviny 19. století, obvykle se ale jejich členové nechávají ke kříži pouze přivázat. Na Filipínách si ovšem někteří věřící skutečně nechávají prorazit hřebem dlaně. A někteří tento rituál absolvovali více než dvacetkrát, a to i přesto, že zdejší církevní představitelé proti němu brojí.

Ukřižování od Mistra Vyšebrodského cyklu, kolem 1330, Národní galerie

Římané a kříž

Víme, že Římané od Řeků přejímali křesťanství, ukřižování to ale nebylo. Staří Řekové je považovali za výstřelek a uchýlovali se k němu pouze v ojedinělých případech. Tak například v roce 479 př. n. l. popravili tímto způsobem nepřátelského důstojníka perské armády, což soudobí dějepisci komentovali jako barbarství. V samotné římské říši byla poprava tímto způsobem používána jen v případech nejvyššího opovržení odsouzeným a v případě římských občanů byla výjimečná (šlo například o velezrádce). V již křesťanském Římě bylo ukřižování oficiálně zrušeno roku 337 n. l. císařem Konstantinem. Ostatně fakt, že v dřívější době šlo o často praktikovaný trest, neznamená, že se starým Římanům zamlouval. Jedním ze zastánců zrušení této praktiky byl slavný spisovatel a řečník Cicero, který soudil, že jde o „nejkrutější a nejodpornější trest“. Také římsí vojáci, kteří popravby často vykonávali, obvykle raději smrt ukřižovaného urychlili přeražením nohou nebo probodnutím jeho boku. ■

Mgr. Vladimír Socha

Nesení kříže od Hieronyma Bosche, po roce 1480

Průběh ukřižování

Ukřižování představovalo pomalou a bolestivou smrt, která byla o to více ponižující, že byla obvykle veřejná. Přesný průběh tohoto druhu popravby se v různých dobách měnil, jakými „klasickým“ způsobem je však ukřižování praktikované v antickém Římě. Jak je známo z Bible, předcházelo mu bičování a někdy byli odsouzení nuceni kráčet po ulicích s těžkým příčným trámem kříže, který mohli vážit asi 35 až 60 kilogramů. Na místě popravby byly předem vztýčeny vertikální trámy. Odsouzenec na cestě provázel hlasatel, který přihlížejícím ukazoval *titulus* (obvinění).

Na základě svědectví soudobých historiků byli odsouzení přibíjeni na kříž nazí. Není zřejmé, kam a pod jakým úhlem byly hřeby do těla vráženy. Pokud nebylo tělo ke kříži přivázáno, musely hřeby nést celou jeho váhu. V tom případě snad mohly procházet nad zápěstím, mezi loketní a vřetenní kostí. Jiná domněnka počítá s možností proražení ruky pod úhlem; hřeb by v tomto případě směřoval přes bázi palce na vnější stranu zápěstí. Nohy mohly být přibity k vertikálnímu trámu i ze stran, aby byla váha těla koncentrována v oblasti pasu. Někdy byl kříž opatřen také stupátkem nebo sedátkem, které však mělo za úkol pouze prodloužení bolesti a utrpení.

Smrt mohla nastat po několika hodinách až dnech z mnoha příčin, v závislosti na konkrétní metodě popravby, zdravotním stavu a kondici odsouzeného a také na klimatických podmínkách. Nejčastěji odsouzení umírali na ztrátu krve, dehydrataci, poškození životně důležitých orgánů, udušení, otravu krve nebo hypovolemický šok.

Cílem nebylo jen způsobit odsouzení bolestivou smrt, nýbrž také předat jasné varování a zhanobit odsouzeny ostatky. Protože představě čestné smrti v Římě odpovídalo pohřbení do země, byla těla ukřižovaných zpravidla ponechávána jako potrava mrchožroutům